

ФИЛИП К. ДИК
МУЗИКАЛНАТА МАШИНА

Превод от английски: Станислав Христов, —

chitanka.info

Като оправи одеалото върху коленете си и притвори уморено очи, доктор Лейбъринт се опъна назад на плетения стол.

— И? — казах, седнал до камината. Беше хладно, но небето над Лос Анжелос беше безоблачно. До края на погледа ми се простираше нежна гора, създаваща илюзия за девственост.

— И? — повторих. — Оказва, че машината не работи според очакванията ви, така ли?

Лейбъринт не отговори. Аз се извърнах. Старчето гледаше замислено към сиво-кафявия бръмбар, който пълзеше по одеалото. Движенията му бяха бавни и величествени, почти тържествени. Като изкачи височината, бръмбарът се скри на другата страна на одеалото. Пак останахме само двамата.

— Не, напротив. Работи, даже много добре.

Потърсих с очи бръмбара, но не го видях.

Отнякъде ставаше течение и аз примъкнах стола още по-близо до камината.

— Разкажете ми за тази машина — помолих.

Доктор Лейбъринт, като повечето четящи и разполагащи със свободно време хора, бе стигнал до извода, че съвременната цивилизация върви по стъпките на Римската империя. Мисля, че той очакваше някакви бъдещи потресения — същите, които някога са унищожили старите гърци и римляните и които биха могли да унищожат и нашата цивилизация, като потопят Земята в мъртвило.

Лейбъринт започна да размишлява за онези изящни и любими неща, които винаги изчезват завинаги при смяната на епохите. Размишляваше за изкуството, литературата, музиката и добрите нрави; за всичко, което ще бъде погубено. И стигна до извода, че точно музиката — най-великото и благородно изкуство — ще загине първо и ще потъне за вечни времена в забвение. Защото музиката е най-деликатното, крехко и леко ранимо изкуство.

Това явно го притесняваше, защото Лейбъринт обичаше музиката и защото не можеше да понесе мисълта, че някога няма да звучат Брамс и Моцарт, че ще си отиде благозвучната камерна музика заедно с напудрените перуки и изисканите колони, с дългите изящни канделабри, трепкащи тъжно в полумрака.

Какъв унил и нещастен ще бъде този свят без музиката! Колко скучно и безжизнено ще бъде всичко наоколо!

Точно тогава в главата му се родила идеята за музикалната машина. Една вечер, докато седял в плетения си стол до тихо свирещия грамофон, го осенило видение. Ясно си представил последния, разпокъсан, с омачкани страници нотен сборник със симфониите на Шуберт, хвърлен на пода на някакво обществено учреждение, вероятно музей.

Точно тогава бомбардировач пикирал, падали бомби, стените на музея се сгромолясвали, бетонът се пръсвал, мазилката се ронела, последният екземпляр от произведенията изчезвал под развалините. После доктор Лейбъринт си представил как партитурите започват да се промъкват към повърхността — сякаш къртици с лапи, остри зъби и неугасима енергия. Как всичко би било различно, ако музиката притежаваше обичайния, толкова познат инстинкт за самозапазване, присъщ на всяка къртица или червей! Музиката би могла да оцелее, ако се трансформира в живи същества, в животни с лапички и зъби. Ако можеше да се направи специална Машина, която може да превръща музикалните партитури в живи същества.

Но доктор Лейбъринт не беше механик. Той направи няколко скици и ги разпрати по изследователските лаборатории. Повечето от тях обаче бяха затънали до гуша във военни поръчки. Накрая намери хората, които търсеше — в един университет в Средния запад харесаха идеята му и решиха да пристъпят към работа над такава Машина.

Минаха няколко седмици. Накрая Лейбъринт получи пощенска картичка: работата вървяла добре, дори била пред завършване. Направили контролни тестове с няколко популярни песнички. Крайният резултат? Две малки същества като мишлета изскочили от нотите и се разтичали по лабораторията, накрая котката ги хванала и убила. Машината била истински успех.

Скоро той я получи, старателно опакована в дървена кутия и напълно готова за работа. Като я разопакова и пристъпи към работа, Лейбъринт се почувства леко възбуден. Докато я настройваше и подготвяше машината за първото ѝ превъплъщение, в главата му се въртяха какви ли не идеи. За начало избра една безценна партитура на симфонията на Моцарт в сол минор за квинтет. Замислено разлиствайки страниците ѝ, той сякаш пътуваше в бъдещето. Накрая занесе партитурата до Машината и я пусна в нея.

Мина време. Лейбъринт стоеше развълнуван пред машината, леко разтревожен, очаквайки с вътрешна неувереност това, което ще се получи. Струваше му се, че като запазва музиката на великите композитори, върши деликатно и трагично дело. И каква ще бъде наградата? Какво ще открие? В какви форми ще се превърне всичко след завършването на процеса?

Много бяха въпросите, на които трябваше да отговори. Докато размишляваше, Машината прещрака и замига с червеникави пламъчета. Процесът бе завършен, метаморфозата бе станала. Лейбъринт отвори люка.

— О, Боже мой! — възкликна развълнуван. — Не може да бъде!

Вътре се оказа птица.

Птицата Моцарт беше дребна, красива, с изящно ярко оперяване. Тя се разходи по стаята, след което дружелюбно и с любопитство приближи до доктора. Лейбъринт укроти треперещите си ръце и се наклони. Птицата мина край него, а след това неочаквано излетя.

— Интересно — прошепна той, повика я с жест и след известно колебание, тя кацна до него. Доктор Лейбъринт започна да я гали. А на какво ще приличат останалите? Не можеше да предвиди. После внимателно положи птицата в кутия.

На другия ден бе много по-изненадан, когато се появи гордият и строг бръмбар Бетховен. Същият онзи бръмбар, който видях да пълзи съсредоточено по диплите на червеното одеало.

После се появи животинчето Шуберт. Беше немощно и наивно агънце, подскачащо глупаво насам-натам. Лейбъринт отново потъна в размишления.

Кое може да се смята за фактор за оцеляването? Нима цветните пера са по-важни от острите зъби? Обърка се. Надяваше се да получи пълчища от сражаващи се, готови за смъртоносни схватки тлъсти гризачи с огромни лапи и зъби. Нима има грешка? Но пък кой може да каже кой е най-силният аргумент в оцеляването? И динозаврите са били добре въоръжени, но нито един от тях не оцеля. Все едно — няма заден ход, Машината вече работеше.

Лейбъринт продължи заниманията си и скоро горичката зад дома му се напълни с пълзящи, крачещи и летящи същества, които яростно се биех помежду си. Имаше доста странни създания, които го изненадваха и плашеха. Насекомото Брамс имаше голям брой крачета,

щръкнали във всички посоки, нещо като кръгла стоножка. Ниско, плоско, покрито с равен мъх. Беше умно и бързо се измъкна и се скри от зверчето Вагнер — доста дълго и пъстро. Беше упорито и своенравно, Лейбъринт дори малко се страхуваше от него, както и от бръмбарите от фамилията Бах — кръгли като топчета създания, които се пръкнаха от четиристотин и осем прелюдии и фуги. После се появи кльошавата птичка Стравински, после още много други...

Той им позволяваше да излизат на свобода и всички се измъкваха навън с пълзене, крачейки или в полет — всеки различно. Но чувството, че е сгрешил, не го напускаше. Всяко ново същество извикваше у него неизмерима изненада. Струваше му се, че изобщо не може да влияе на крайните резултати. Притесняваше се, че нищо не зависи от него, а от някакъв могъщ и непознат закон. Всички същества се формираха и променяха под влиянието на някаква обърквана и безлика сила, която той не можеше да идентифицира. И това го плашеше.

* * *

Лейбъринт млъкна. Изчаках известно време, но ми се стори, че няма намерение да продължи. Гледаше ме някак странно и тъжно.

— Аз наистина не знам нищо повече — рече унило той, — отдавна не съм бил в горичката. Страхувам се, че... Знаем, знаем какво става там, но...

— Искате ли да отидем заедно?

Усмихна се сякаш с облекчение.

— Очаквах да го предложите. Цялата тази история започва да ме изморява.

Отметна одеалото и се изправи.

— Ами да вървим тогава.

Заобиколихме къщата и по една равна, отъпкана пътека навлязохме в горичката. Диво, царствено, хаотично, развълнувано море от зеленина. Наведен ниско, доктор Лейбъринт крачеше напред, старателно разбутвайки клони и храсти.

— Що за място! — възкликнах.

Вървахме дълго. Дъбравата беше тъмна и гъста, слънцето бе малко преди залеза си и ни обгръщаше мъглата на листоците.

— Никой не идва тук.

После неочаквано спря и се огледа.

— Не е ли по-добре да се върнем и да вземем оръжие? Не искам да се случи нещо неприятно.

— Мислите ли, че нещата са чак толкова опасни? — попитах.

— Може би не чак толкова...

Лейбъринт се огледа, разрови с крак окапалите листа.

— Те са навсякъде около нас и ни наблюдават внимателно — усещате ли го?

Кимнах разсеяно.

— Това какво е?

Вдигна едно тежко изгнило клонче с останки от мъртви гъби и го метнах встрани. Под него имаше безформена и безцветна купчина листа, наполовина засипана с пръст.

— Какво е това? — повторих.

Лейбъринт напрегнато и изплашено погледна към краката си. После започна да рови с върховете на обувките си. Стана ми неприятно.

— Защо го правиш, дявол да го вземе! — извиках.

Лейбъринт вдигна бавно очи.

— Това е зверчето Шуберт — прошепна. — По-точно това, което беше. Останало е твърде малко от него.

Зверчето Шуберт — онова, което скачаше и играеше като глупаво агънце. Приклегнах и почистих листата — наистина бе мъртво. С отворена уста и разпокъсано тяло. Мравки и други гадини се трудеха усърдно над него. Бе започнало да се разлага.

— Какво ли се е случило? — попита докторът. — Кой би могъл да го направи?

Чу се шум. Обърнахме се бързо.

В началото не различихме нищо. После храстите се разлюляха, но в началото така и не разбрахме що за същество се появи пред нас. Беше слабо, дълго, огромно, със светещи очи. С къса и рошава козина; приличаше на койот, но по-едро. Когато ни видя, отвори уста и започна да ни разглежда мълчаливо, сякаш изненадано от странните същества, нагло нагазили в територията му.

— Зверчето Вагнер — тихо рече Лейбъринт. — Но се е променило. Съвсем се е променило...

Съществото понюха въздуха и настръхна. После потъна в сумрака и изчезна.

Известно време мълчахме. Тишината пречупи Лейбъринт.

— Ето в какво се е превърнал... — каза. — Просто не мога да повярвам. И защо?

— Адаптация — казах плахо. — Като изхвърлиш домашното си коте, то подивява. Кучето също...

— Да — кимна той. — Кучето става вълк, за да оцелее. Бях го предвидил, такива са законите на дивата природа.

Още веднъж огледах телцето на земята и покълналите леторасты наоколо. Адаптация — може ли да има нещо по-лошо? Помислих си го, но само наум.

— Искам да видя и другите — казах. — Нека потърсим и другите.

Той се съгласи. Продължихме да се промъкваме през гъстите храсти и клонаци. Отчупих пръчка и си направих бастун.

— Дори децата озверяват — рекох. — Помните ли онова момче вълк в Индия? Никой не вярваше, че е нормално дете...

Лейбъринт кимна. Беше тъжен и разбирах защо: беше сбъркал. Самият замисъл беше погрешен и последиците ставаха все по-очевидни. Музиката може да оцелее в живи същества, но не трябва да се забравят уроците от Райската градина: веднага, щом завърши процеса на формиране на живото същество, то започва да живее самостоятелно и от този миг престава да бъде собственост на създателя си, защото го лишава от възможността да коригира и управлява това същество. Когато е наблюдавал развитието на човека, Бог сигурно е изпитвал същата печал и безпомощност, както и Лейбъринт.

Това, че музикалните му създания ще оцелеят, вече не означаваше нищо за него, защото беше ги създал, за да опази прекрасното от оскверняване и смърт. Но пред собствените му очи процесът бе тръгнал в съвсем друга посока. Когато Лейбъринт ме погледна, лицето му беше печално и бледо. Бе гарантирал тяхното оцеляване, но точно с това бе унищожен всякакъв смисъл и ценност на това, което трябваше да бъде запазено.

Опитах да се усмихна, но той наведе поглед.

— Не го преживявайте драматично — казах. — Зверчето Вагнер не се променило чак толкова много. Нима самият Вагнер не е бил груб и краен? Нима в него не е имало склонност към насилия?

Млъкнах, защото докторът рязко дръпна ръката си от тревата и отскочи встрани. Стисна китката си и се приведе от болка.

— Какво стана?

Той повдигна треперещата си, сбръчкана от старост длан.

— Какво се случи? — повторих.

Обърнах дланта му към себе си — беше покрита с червеникави рани, вероятно от ухапване или ужилване. Разравяйки с обувки тревата, се опитах да намеря причината. Листата се размърдаха и забелязах малко златисто кълбо, което бързо се търкала към храсталациите. Нещо като буболечка с шипове.

— Хванете го! — закрещя Лейбъринт. — По-бързо!

Хукнах подире му. Кълбцето яростно се промъкваше напред в желанието да се скрие, но накрая успях да го сграбча, стиснал го с носната си кърпа, за да се предпазя от шиповете.

Докато се изправях, докторът внимателно следеше моята потръпваща кърпа.

— Не мога да повярвам — каза той. — По-добре е да се връщаме обратно.

— Какво е това?

— Един от бръмбарите Бах, но силно променен...

Поехме обратно. Аз вървах в здрачината отпред, Лейбъринт ме следваше тъжно и мълчаливо, опипвайки сегиз-тогиз китката си.

В къщата влязохме откъм задната врата. Лейбъринт побърза към кухнята да измие ръката си. Взех от бюфета прозрачна кана и пуснах в нея бръмбара Бах. Щом сложих капака, бръмбарът веднага се размърда. Лейбъринт поливаше със студена вода подутата си длан, а аз наблюдавах как златното топче се опитва да се измъкне от каната.

— И сега какво? — попитах след време.

— Няма съмнения — Лейбъринт седна на масата срещу мен. — Протичат някакви метаморфози. В началото този например нямаше отровни шипове. Знаете ли, аз много съвестно и предпазливо изпълних ролята си на Ной.

— Какво имате предвид?

— Всички ги направих стерилни. Те не могат да се възпроизведат. Не могат да имат потомство и с тяхната смърт всичко ще свърши.

— Ще ви призная — радвам се, че сте помислили за това.

— Бих искал да чуя — промърмори Лейбъринт — как ще звучи всичко това при обратното му превъплъщение.

— Не ви разбирам.

— Говоря за топчето, за бръмбара Бах. Ще е страхотен експеримент, нали? Ще го пхна обратно в Машината и ще видя резултата. Искате ли да участвате?

— Съгласен съм с всичко, което кажете, докторе. Но едва ли трябва да се възлагат много надежди...

Взехме каната и по едно извито мрачно стълбище се спуснахме в мазето. Едва различих стърчащата в тъмнината огромна бяла колона от лъскав метал. Чувствах се някак странно — това беше Музикалната Машина.

— Ето я каква била! — възкликнах.

— Да, това е тя.

Лейбъринт се захвана да наглася лостовете и доста дълго бе погълнат от заниманието си. После взе каната и я поднесе към камерата. Внимателно отваряйки капака на каната, той бързо метна бръмбара в камерата на Машината и старателно затвори люка.

— Е, да започваме — каза, дръпна главния лост и Машината заработи.

Застинахме в очакване. Слънцето отдавна се бе скрило зад хоризонта, навън беше мрак. След време индикаторът на панела примигна с червена светлина. Докторът отново превключи лоста, изключвайки Машината, и двамата замръзнахме — никой не оспорваше правото на другия да откряне люка.

— И какво? — казах след време. — Кой от нас пръв ще погледне какво се е получило?

Без да отговори на въпроса ми, Лейбъринт се приближи и бавно откряна люка. След миг в ръката му стърчеше бял лист с нотни символи. Подаде ми го.

— Да се качим горе и да го изсвирим — казах. — Да видим какво се е получило.

Качихме се в стаята с рояла. Докторът дълго и напрегнато гледа инструмента, после бавно седна и започва да свири.

Слушах тази музика. Беше гадна и долна. Никога преди това не бях слушал подобно нещо — някаква дяволска какофония, без смисъл и красота, с изключение на нещо неземно, което сякаш е било заложено в нея изначално. С огромни усилия разпознах, че това е токата и fuga на Бах — едно от най-съвършените произведения на човека.

— Е, всичко е ясно — унило рече докторът.

После взе партитурата и с бързи движения я разкъса.

Докато вървахме към моя автомобил, аз се опитах да анализирам нещата на глас.

— Мисля, че най-ярката черта на човешката природа е борбата за оцеляване. Моралът и етиката ѝ отстъпват.

Лейбъринт кимна в съгласие.

— Значи единственото, което трябва да се направи, е да бъдат спасени моралът и етиката.

— Времето ще реши. Може би след този неуспех ще бъде намерено нещо друго, което сега не можем да предвидим, защото ще се появи утре.

Пожелах му лека нощ и седнах в колата. Беше гъст и лепкав мрак. Включих фаровете и поех по шосето. Не се виждаха никакви други коли. Бях сам и ми беше студено. На едно от кръстовищата се забавих, докато превключва скоростите. И тогава ГО забелязах — в края на платното, до самия тротоар, под сянката на огромен кестен. В мрака НЕЩО мърдаше. Вгледах се внимателно. Под ствола на дървото един огромен, почти с размерите на куче, сиво-кафяв бръмбар градеше нещо — мъкнеше големи гнусни късове и ги редеше в някакво странно и уродливо съоръжение. Дълго гледах бръмбара с изненада, докато той не ме забеляза. Спря работата си, обърна се и мигом се шумугна в жилището си, затваряйки плътно вратата след себе си.

Чуха се отвратителни акорди.

А аз продължих нататък.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.